

Tandem

Koordinační centrum
česko-německých
výměn mládeže

Koordinierungszentrum
Deutsch-Tschechischer
Jugendaustausch

Projekt „Odmalička – Von klein auf“ Česko-německá spolupráce předškolních zařízení

Zpráva o informačních cestách s hospitacemi v předškolních zařízeních v sousední zemi

Koordinační centra česko-německých výměn mládeže Tandem uspořádala v letech 2009 a 2010 šest regionálních informačních cest pro pedagogy mateřských škol do předškolních zařízení v sousední zemi. Akcí, které postupně proběhly na celé česko-německé hranici, se zúčastnilo celkem **159 českých a německých pedagogů z mateřských škol** a 8 pracovníků krajských a okresních úřadů v příhraničních regionech.

Hospitacím v mateřských školách na druhé straně hranice, jež byly jádrem informačních cest, předcházelo vždy odpolední setkání českých a německých účastníků z daného regionu. Úvodní setkání sloužilo především k prvnímu seznámení s kolegy ze sousední země. Kromě toho zde přítomní získali informace o možnostech česko-německé spolupráce v předškolní oblasti, o nabídkách Tandemu i projektu „Odmalička – Von klein auf“. Učitelky si vyzkoušely také metodu jazykové animace, která děti v mateřských školách hravou formou seznamuje s němčinou či s češtinou.

Následující dva dny již patřily samotným hospitacím. Přes hranici se vždy vydaly nejprve učitelky z bavorských či saských mateřských škol, aby poznaly pedagogickou práci svých kolegyň i průběh všedního dne v předškolních zařízeních v Česku. Třetí den informační cesty umožnil na oplátku návštěvu českých pedagogů v německých mateřských školách. Bezprostředně po hospitacích následovala společná reflexe, při níž účastníci diskutovali o shodách a rozdílech v předškolním vzdělávání v Česku a Německu. Další informace o předškolních zařízeních v sousední zemi doplnili zpravidla pracovníci příslušných krajských úřadů, na německé straně pak pracovníci odborů pro děti a mládež při okresních úřadech (Jugendamt).

Cílem informačních cest bylo zprostředkovat kontakty a umožnit výměnu zkušeností mezi českými a německými pedagogy mateřských škol v příhraničí a iniciovat nové přeshraniční projekty v předškolní oblasti. Akce proběhly postupně v regionech Český les / Oberpfälzer Wald, Krušné hory / Erzgebirge, Labe / Elbe, Nisa / Neiße, Šumava / Bayerischer Wald a Chebsko / Egrensis.

V následujícím textu shrnujeme zkušenosti pedagogů z půldenních hospitací v mateřských školách v sousední zemi, které si účastníci sdělovali vždy bezprostředně po hospitaci v rámci společné reflexe. Účastníci své postřehy nejprve heslovitě zapsali, poté proběhla k jednotlivým dojmům či otázkám diskuse. *Reflexe německých účastnic, které byly pro tuto dokumentaci přeloženy do češtiny, jsou vyznačeny kurzívou.*

Reflexe hospitací jsou rozčleněny podle šesti česko-německých příhraničních regionů, do nichž směřovaly naše informační cesty. Heslovitě zaznamenané dojmy učitelek by neměly být chápány jako hodnocení jednotlivých zařízení, nýbrž jako podnět k další přeshraniční výměně zkušeností a informací.

Ještě jednou děkujeme všem mateřským školám, které přijaly učitelky ze sousední země a tím hospitace vůbec umožnily!

Kateřina Jonášová, Cathleen Basler a Radka Bonacková

Informační cesta pro učitelky MŠ v regionu Český les / Oberpfälzer Wald 24. – 26. května 2009

Reflexe hospitací německých učitelek v českých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- ranní komunitní kruh
- plánování, dokumentace, týmová práce
- přibližně stejná velikost tříd
- děti středem zájmu
- význam spolupráce v týmu (mezi kolegyněmi)
- polední klid
- pevně daná pravidla
- málo spolupráce s rodiči (v Čechách vědomě, protože oba rodiče pracují, u nás z nedostatku zájmu)
- málo času

Co bylo odlišné?

- sauna
- věkově homogennější třídy (3+4-letí, 4+5-letí, 5+6-letí)
- málo nabídek umožňujících činnosti dětí napříč třídami
- rozdělení ped. personálu do tříd
- dvě učitelky na třídu
- pedagog pracuje ve třídě sám
- učitelky pracují „na směny“
- mnoho dětí v MŠ pouze do oběda
- kuchařka
- kuchyň připravovala všechna jídla
- rozsáhlé technicko-hospodářské prostory
- vedení administrativy
- děti nevykonávají domácí práce (mytí nádobí, prostírání,...)
- bazén

Co mě během hospitace nejvíc překvapilo?

- věkově homogenní skupiny
- kázeň dětí
- co všechno musí stihnout vedení MŠ
- podstatně lepší vybavení než ještě před zhruba 10 lety, přesto jsem byla zaskočena, že stále nejsou oddělené záchodky
- kolektivní tvůrčí činnost
- velikost tříd / školky
- cvičení ve třídě / ložnici
- celodenní systém a otevírací doba
- školka patří pod resort školství / jesle pod zdravotnictví

Reflexe hospitací českých učitelek v německých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- smíšené třídy
- ranní komunikační kruhy
- podobné rituály (např. oslava narozenin)
- individuální práce s dětmi
- způsob hodnocení dětí, dotazníky pro rodiče
- hrací koutky
- přátelská atmosféra
- samostatnost dětí
- dodržování pravidel (bezpečnost)

Co bylo odlišné?

- prostory, osvětlení, počet personálu, způsob stravování
- propojený pohyb všech dětí v budově
- spaní dětí – umístění postýlek, prostor
- způsob pedagogické dokumentace – plánů
- již od počátku provozu dvě učitelky na jednu třídu
- výše poplatků pro rodiče
- příprava na ZŠ – výuka

Co mě během hospitace nejvíce překvapilo?

- volný pohyb dětí po celé budově
- způsob evidence denní docházky dětí
- jednoduchá pedagogická dokumentace a plánování
- způsob kontroly a zpětné vazby
- malý počet WC u jednotlivých tříd
- i při velkém počtu dětí klid a pohoda ve třídě
- skladba svačín z domova (uzeniny)
- čtyřleté děti absolvují povinně vyšetření úrovně výslovnosti
- jiné (nižší) nároky na bezpečnost, na hygienu
- školník na plný úvazek

Informační cesta pro učitelky MŠ v regionu Krušné hory / Erzgebirge 8. – 10. listopadu 2009

Reflexe hospitací německých učitelek v českých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- omezené prostorové možnosti
- zčásti starý nábytek, staré sanitární vybavení
- spokojené, šťastné děti
- týdenní plány
- dvě učitelky na třídu
- příp. společné vedení dopoledne (pedagogická práce)
- zásadní je vzájemná domluva

Co bylo odlišné?

- vlastní kuchyň
- velmi nízký poplatek rodičů
- prostory na spaní dětí
- větší děti nemusí spát
- v celé budově prezentace dětí

Co mě během hospitace nejvíce překvapilo?

- otevřené řešení otázek a problémů
- úcta k pedagogovi jako učiteli
- prostorové vybavení tříd (každá třída: umývárna, toaleta, šatna, kuchyňka)
- financování místa v MŠ
- soukromý počítač ředitelky MŠ, chybějící přístup na internet

Reflexe hospitací českých učitelek v německých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- organizace dne
- plánování
- portfolia dětí
- vybavení
- výuka cizího jazyka
- provozní doba
- ranní přivítání dětí
- rozdělení plochy třídy na hrací kouty s různým zaměřením
- děti – vstřícné, hravé...
- metodika práce s dětmi (portfolia, spontánní činnost, nenásilný přístup)

Co bylo odlišné?

- věkové složení dětí (jesle – děti od 1 roku)
- vybavení pro nejmenší (od 1 roku)
- systém docházky dětí v měsíci
- úvazky pedagogů
- u dětí byly dvě učitelky celý den
- náplň práce učitelky (úklid třídy)
- pomoc asistentky
- forma stravování
- svačinky z domova
- sebeobsluha dětí při jídle i při přípravě jídla
- pedagogové nedodržují přestávky na jídlo a odpočinek po 6ti hodinách nepřetržité práce
- neznají slovo „závist“
- schválení projektu a předání financí do 2 měsíců

Co mě během hospitace nejvíce překvapilo?

- budova samotné MŠ, její prostorové řešení
- rodinné prostředí
- česká učitelka, která vyučuje v MŠ
- vybavení třídy, které by u nás být nemohlo (uložení matrací, na nich prostor na hraní – výrobek rodičů)
- vybavení zahrady, umývárny
- čištění zubů před jídlem
- malé prostory, práce učitelky „od nevidim do nevidim“ bez rozdělení hodin přímé práce u dětí a přípravy, učitelka i odklízí sněh a upravuje okolí MŠ, nově od září pomáhá obec
- systém stravování
- přinášení ranních svačín z domova
- nemusí striktně dodržovat tolik hygienických předpisů

Informační cesta pro učitelky MŠ v regionu Labe / Elbe 14. – 16. března 2010

Reflexe hospitací německých učitelek v českých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- velikost zařízení
- projektová práce
- obsah vzdělávání, oblasti vzdělávání
- děti jiných národností
- nábytek
- integrace podobnou formou
- možnosti individuálního rozvoje
- režim dne
- podobná otevírací doba
- poplatek za místo v MŠ
- motivovaný, vstřícný personál
- učitelka může o mnohém rozhodovat sama
- další vzdělávání, kvalifikace

Co bylo odlišné?

- kuchyň přímo ve školce, ve které dětem denně vaří
- prostorové uspořádání
- počet zaměstnanců na počet dětí
- poměr integrovaných dětí vůči zdravým dětem
- mnoho televizorů – proč?
- dvojjazyčnost – čeština-němčina
- klidná vyrovnaná atmosféra
- mnoho pomocných sil v trvalém pracovním poměru, např. úklid, kuchyň, výdej jídel
- mnoho klavírů
- učitelka má u rodičů velkou vážnost, vyšší úctu
- větší důraz na pravidla a normy

Co mě během hospitace nejvíce překvapilo?

- otevřené řešení otázek a problémů
- klid dětí, žádný stres, vyrovnanost
- klavír v každé třídě
- velikost místností
- kuchyň
- mnoho dalších (např. technických) prostor

Reflexe hospitací českých učitelek v německých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- nadšení učitelek
- práce s dětmi
- vybavení MŠ

Co bylo odlišné?

- malé nároky na prostor (ložnice, herna, třída – vše v jednom)
- malé počty dětí
- kombinované MŠ, jesle, družina
- platy
- kultura stravování
- chystání svačin rodiči
- využití všech prostorů – chodbičky
- volný pohyb dětí po MŠ
- speciální prostory – tělocvična, výtvarná dílna
- není klavír

Co mě během hospitace nejvíce překvapilo?

- volnost dětí
- výplaty
- vysoký finanční příspěvek rodičů
- spolupráce s rodiči
- malé prostory odpovídající počtu dětí
- velká nekonkrétnost třídních plánů
- praktikantka ve třídě denně
- v jedné třídě se skládají lůžkoviny, podává strava, pracuje s dětmi – jak funguje kontrola hygieny?
- vše dělá učitelka
- strohá výzdoba
- moc pěkná výzdoba

Informační cesta pro učitelky MŠ v regionu Nisa / Neiße 2. – 4. května 2010

Reflexe hospitací německých učitelek v českých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- *projektová práce*
- *komunikace s rodiči*
- *týdenní plán*
- *ranní komunitní kruh*
- *samostatnost dětí*

Co bylo odlišné?

- *velmi příjemná hladina hluku*
- *pozornost*
- *výdrž*
- *pouze děti ve věku 3 – 6 let*
- *otevírací doba*
- *celodenní stravování*
- *práce s rodiči*
- *zřizovatel*

Co mě během hospitace nejvíce překvapilo?

- *pedagogická práce v MŠ je v zásadě stejná*
- *věkově smíšené skupiny*
- *vyrovnané učitelky, klidné děti*

Reflexe hospitací českých učitelek v německých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- skupinová práce
- uspořádání tříd
- vedení činností s dětmi
- velká volnost dětí
- možnost výběru činnosti
- přístup k dětem (metody)
- vstřícný přístup učitelek k dětem
- montessori materiál (pomůcky)
- spaní po obědě

Co bylo odlišné?

- jesličky a družina tam fungují jako součást školky
- organizace dne
- méně řízené činnosti
- dlouhá organizovaná činnost
- hezky zpracovaná a obsažná portfolia dětí
- výzdoba školy – málo barev
- žádná výstava dětských prací
- oproti nám málo hraček
- velký komplex
- nepřizpůsobení sociálního zařízení počtu a velikosti dětí
- jiné (nižší) nároky na hygienu
- dílna
- zahrada, volný pohyb dětí po zahradě
- vše bez koberců
- způsob stravování
- spaní na matracích ve spacím pytli + spaní dětí z 1. třídy

Co mě během hospitace nejvíce překvapilo?

- celá pracovní doba u dětí
- počet dětí na jednu učitelku
- málo hraček
- cena za MŠ, kterou platí rodiče
- projekty zpracované zřizovatelem (Červený kříž)
- malinkatý prostor (nutnost stěhování nábytku během dne)
- benevolence k hygienickým předpisům (v porovnání s ČR)
- spánek dětí po obědě v 1. třídě
- děti v riflích
- zvláštní klid dětí (byly naprosto ukázněné)
- klidný přístup personálu – otevřenost vůči volnosti dětí

Informační cesta pro učitelky MŠ v regionu Šumava / Bayerischer Wald 13. – 15. června 2010

Reflexe hospitací německých učitelek v českých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- velikost tříd
- 2/3 času na volnou hru – 1/3 na řízené aktivity
- vstřícnost personálu
- příjemná atmosféra v budově
- spolupráce se základní školou

Co bylo odlišné?

- rozdělení ped. personálu do tříd
- pracovní doba personálu
- režim dne
- poplatky za MŠ velmi nízké
- poplatky za docházku dítěte do MŠ
- kuchařka a školník
- stravování dětí
- výzdoba ve školce
- když přijde návštěva, nacvičí se s dětmi program

Co mě během hospitace nejvíce překvapilo?

- kázeň dětí
- byl velký klid
- klidná a přátelská atmosféra
- žádné stresové situace
- obrovská zahrada
- vstřícnost vedení
- vstřícnost personálu
- nevšimla jsem si u zaměstnanců žádného pracovního stresu

Reflexe hospitací českých učitelek v německých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- stejné výchovně-vzdělávací problémy
- přístup rodičů ke škole (já platím, ty se snaž)
- konec tradičních hodnot
- snižování úrovně žáků
- věkově smíšené třídy
- využití metodiky Franze Ketta

Co bylo odlišné?

- členitý prostor se spoustou koutků s příležitostmi pro soukromí dětí
- děti nebyly cíleně řízeny, i když učitelka věděla, že ano – velký prostor pro volnost
- volný pohyb po celé budově
- vybavení
- personální a finanční zajištění
- poměrně složitý způsob financování ze strany rodičů – změny v průběhu roku
- krátká doba provozu
- způsob stravování (vlastní) – vaří s dětmi 2x týdně

Co mě během hospitace nejvíce překvapilo?

- počet pedagogických pracovníků na dítě
- způsob komunikace s rodiči
- obdobné problémy jako u nás (školka = veškerý servis)
- možnost využít speciálního pedagoga 1x týdně
- zapojení Charity do předškolního vzdělávání
- organizační rozložení MŠ (koutky, specializované třídy)
- pohyb dětí po MŠ
- děti nemají odpolední odpočinek a postýlky (mají možnost odpočinout si v koutku s postýlkou nebo matrací)

Informační cesta pro učitelky MŠ v regionu Chebsko / Egrensis 21. – 23. listopadu 2010

Reflexe hospitací německých učitelek v českých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- seznamování dětí s jazykem sousední země
- věkové složení tříd
- otvírací doba
- rozvoj každého dítěte v rozsahu jeho možností a potřeb
- stejně velká kuchyně, která dětem denně vaří
- podobný materiál a hračky (stolky, koutky, panenky...)
- čas na nepřímou práci

Co bylo odlišné?

- velké, otevřené prostory
- děti spí přímo ve třídě
- stravování dětí v MŠ po celý den
- každý den teplé jídlo
- možná to nebylo úplně odlišné, ale děti byly poslušnější
- děti mají více respektu vůči dospělým
- kladen velký důraz na hudební výchovu
- dvě hodiny nepřímé práce učitelek denně
- všechny učitelky zaměstnány na plný úvazek, to by u nás ledacos usnadnilo
- WC, kuchyňka a šatna u každé třídy

Co mě během hospitace nejvíce překvapilo?

- pouze jedna učitelka na třídu s cca 26 dětmi
- učitelka musí mít přehled o všech dětech, i když na některé činnosti má k ruce pomocný personál (kuchařky, uklízečky apod.)
- žádné děti mladší 3 let
- učitelky působily velmi klidně, i když je na celou třídu dětí většinou jen jedna učitelka
- dispozice třídy
- klavír v každé třídě
- obdivuhodné znalosti němčiny u dětí po 6 týdnech intenzivní „výuky“
- stravování v MŠ, příprava jídel v kuchyni mateřské školy
- zdravá strava
- soustředěnost dětí
- pomocný technický personál (školník, kuchařky apod.)
- nefunguje nic jako sdružení rodičů a přátel MŠ

Reflexe hospitací českých učitelek v německých mateřských školách

Co bylo podobné jako v mé MŠ?

- děti vstřícné, komunikativní
- nic
- tvořivá atmosféra
- vybavení
- snaha o zpříjemnění prostor výzdobou
- seznamování s jazykem sousední země
- vztah k dětem, snaha o vytvoření příjemného prostředí pro děti

Co bylo odlišné?

- způsob stravování
- počet dětí ve třídě na 1 pedagogického pracovníka
- tělocvična, WC
- přístup k bezpečnosti dětí
- průběh denních činností
- plánování
- celoroční téma
- vybavení tříd (hračky, knihy)
- netradiční stavba budovy
- nepřítomnost klavíru, audiovizuálních pomůcek
- volnost dětí
- přístup k hygieně

Co mě během hospitace nejvíce překvapilo?

- kvalifikace učitelek
- MŠ patří pod ministerstvo sociálních věcí
- (ne)vybavenost tříd
- teplota prostředí – chlad
- kabinkové WC
- volný pohyb dětí po budově bez dozoru učitelky
- plat učitelky
- počet dětí ve třídě
- věk nejmladších dětí (8 týdnů)
- chladný pocit z celkového vzhledu prostředí – téměř žádné koberce, bílá výmalba
- ve třídě není klavír
- lektor na hudební výchovu
- děti vedeny k realitě (lezení na stromy...)

Příklad programu informační cesty se setkáním českých a německých pedagogů MŠ, jazykovou animací a hospitacemi

Tandem

Koordinační centrum
česko-německých
výměn mládeže

Koordinierungszentrum
Deutsch-Tschechischer
Jugendaustausch

Informační cesta pro pedagogy MŠ v regionu Šumava / Bayerischer Wald

13. – 15. června 2010

Program

Neděle, 13. června:

Informační setkání českých a německých pedagogů mateřských škol s jazykovou animací (Grafenau)

- 14:00 Zahájení
- 14:30 Představení Tandemu a projektu „Odmalička – Von klein auf“
- 15:00 Představení zajímavých česko-německých projektů MŠ
- 15:30 Káva, občerstvení
- 16:00 Seznámení s metodou jazykové animace
- 16:30 **Praktická ukázka jazykové animace**
- 17:30 Ukončení setkání, odjezd do ČR

Pondělí, 14. června:

Hospitace německých pedagogů v českých předškolních zařízeních

Úterý, 15. června:

Hospitace českých pedagogů v německých předškolních zařízeních

- cca 9:00 **Hospitace** v německých mateřských školách
- cca 11:30 **Rozhovor** pedagogů s ředitelkou hostící MŠ
- cca 12:00 Odjezd do Grafenau
- 12:30 Oběd
- 13:30 **Reflexe** dopolední hospitace
- 14:00 **Informace o předškolní oblasti** v Německu, resp. v Bavorsku
- 14:45 Káva a příležitost k neformálním rozhovorům
- 15:15 Možnosti **financování česko-německých projektů MŠ**
- 15:30 **Závěrečná diskuse** o možném využití získaných zkušeností v další pedagogické činnosti
- 16:00 Ukončení akce a odjezd do ČR

Projekt spolufinancuje Evropská unie.
Evropský fond pro regionální rozvoj : Investice do
Vaší budoucnosti

Koordinační centrum česko-německých výměn mládeže | Sedláčkova 31 | CZ-306 14 Plzeň
Tel.: +420 377 634 755 | Fax: +420 377 634 752 | tandem@tandem.adam.cz | www.tandem-info.net

Informační cesty s hospitacemi pro pedagogy mateřských škol byly realizovány v rámci projektu „Odmalička – Von klein auf“.

Tandem podporuje česko-německou spolupráci předškolních zařízení v příhraničních regionech od roku 2006. Aktuální projekt pro období 2009 – 2011 se nově zaměřuje také na téma jazyk.

Co projekt nabízí českým a německým mateřským školám?

- Zprostředkování kontaktů na předškolní zařízení na druhé straně hranice,
- poradenství k česko-německým projektům a k seznamování dětí s cizím jazykem,
- česko-německé semináře pro pedagogy MŠ,
- regionální informační cesty s hospitacemi v sousední zemi,
- newsletter a internetové stránky věnované česko-německé spolupráci mateřských škol,
- jazykové animace.

Pravidelná česko-německá setkání mateřských škol představují pro děti jedinečnou šanci navázat již v raném věku přátelství s vrstevníky z druhé strany hranice a získat první znalosti jazyka sousední země.

Další informace o projektu a o česko-německé spolupráci mateřských škol najdete na internetových stránkách projektu www.odmalicka.info.

Europäische Union. Europäischer Fonds für regionale Entwicklung: Investition in Ihre Zukunft / Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj: Investice do vaší budoucnosti

